

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (nionde avdelningen)

den 8 december 2022*

”Begäran om förhandsavgörande – Konsumentskydd – Oskäliga avtalsvillkor i konsumentavtal – Direktiv 93/13/EEG – Artikel 3.1 – Artikel 4 – Kriterier för bedömning av huruvida ett villkor är oskäligt – Avtalsvillkor gällande uppsägning i förtid av ett låneavtal – Avtalsenligt undantag från kravet på formell underrättelse”

I mål C-600/21,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Cour de cassation (Frankrike) genom beslut av den 16 juni 2021, som inkom till domstolen den 28 september 2021, i målet

QE

mot

Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest,

meddelar

DOMSTOLEN (nionde avdelningen),

sammansatt av avdelningsordföranden L.S. Rossi, samt domarna J.-C. Bonichot och S. Rodin (referent),

generaladvokat: L. Medina,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- QE, genom S. Viaud, avocat,
- Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, genom M.-A. Doumic-Seiller, avocate,
- Frankrikes regering, av A.-L. Desjonquères och N. Vincent, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: franska.

– Europeiska kommissionen, av M. Heller och N. Ruiz García, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 3.1 och 4 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan QE och Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, en bank bildad enligt fransk rätt (nedan kallad banken). Målet rör en utmätning som genomförts i QE:s bostad efter det att banken i förtid sagt upp det låneavtal som ingåtts mellan dessa två parter.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 Artikel 3.1 i direktiv 93/13 har följande lydelse:

”Ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling skall anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.”

- 4 Artikel 4 i det direktivet har följande lydelse:

”1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 7 skall frågan om ett avtalsvillkor är oskäligt bedömas med beaktande av vilken typ av varor eller tjänster som avtalet avser och med hänsyn tagen, vid tiden för avtalets ingående, till alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt till alla övriga villkor i avtalet eller något annat avtal som det är beroende av.

2. Bedömningen av avtalsvilkors oskälighet skall inte avse vare sig beskrivningen av avtalets huvudföremål eller å ena sidan förhållandet mellan pris och ersättning och å andra sidan sålda tjänster eller varor; detta gäller i den mån dessa villkor är klart och begripligt formulerade.”

Fransk rätt

- 5 I artikel L. 132–1 i code de la consommation (konsumentlagen), i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet, föreskrevs att villkor i avtal som ingås mellan näringsidkare eller icke näringsdrivande, å ena sidan, och konsumenter, å andra sidan, ska anses vara oskäliga om de har till syfte eller verkan att till nackdel för den part som är icke näringsdrivare eller för konsumenten, skapa en betydande obalans mellan parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 6 Genom en notariell handling av den 17 maj 2006, beviljades QE ett lån av banken för förvärv av en fastighet. Lånebeloppet uppgick till 209 109 euro och hade en återbetalningstid på 20 år.
- 7 I de allmänna villkoren i låneavtalet föreskrevs att banken kunde besluta att säga upp låneavtalet i förtid och att lånet då skulle återbetalas omedelbart, utan någon formalitet eller formell underrättelse, i händelse av en försening med mer än 30 dagar med avbetalningen av kapitalbelopp, ränta eller andra kostnader. I låneavtalet föreskrevs dessutom en möjlighet för QE att begära en ändring av återbetalningsfristerna för att, i förekommande fall, kunna förebygga risken för utebliven betalning.
- 8 Eftersom en avbetalning med ett belopp på 904,50 euro inte hade erlagts på förfallodagen den 10 december 2012, och inte heller motsvarande belopp med förfallodag i januari 2013, sade banken upp lånet den 29 januari 2013, utan någon föregående formell underrättelse i enlighet med det aktuella avtalet, och genomförde den 17 september 2015 en utmätning i låntagarens bostad.
- 9 QE gjorde gällande att utmätningsprotokollet innehöll felaktigheter och begärde den 13 oktober 2015 vid behörig domstol att verkställighetsförfarandet skulle förklaras ogiltigt.
- 10 QE överklagade den dom som Cour d'appel de Versailles (Appellationsdomstolen i Versailles, Frankrike) meddelade den 3 oktober 2019 till den hänskjutande domstolen. I den aktuella domen slog den förstnämnda domstolen fast att det villkor om uppsägning av avtalet i förtid som är aktuellt i det nationella målet inte var oskäligt. QE har bland annat gjort gällande att avtalsvillkoret som föreskriver en befrielse från kravet på formell underrättelse utgör ett oskäligt avtalsvillkor enligt de kriterier som följer av domen av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).
- 11 Den hänskjutande domstolen har angett att det enligt dess fasta praxis följer av artiklarna 1134, 1147 och 1184 i code civil (civillagen), i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet, att det i ett avtal om lån av ett penningbelopp förvisso kan föreskrivas att underlåtenhet av en låntagare som inte är näringsidkare att fullgöra sin betalningsskyldighet leder till att avtalet sägs upp i förtid. En sådan uppsägning av avtalet i förtid får emellertid inte giltig verkan i förhållande till borgenären utan att en formell underrättelse först har tillställts gäldenären, varvid denna inte leder till något resultat, och att det i denna underrättelse anges vilken frist gäldenären har för att förhindra sådan uppsägning. Samma domstol medger emellertid att det kan göras undantag från detta krav på en formell underrättelse genom en uttrycklig och otvetydig bestämmelse i avtalet om konsumenten har informerats om konsekvenserna av en underlåtenhet att uppfylla sina skyldigheter.
- 12 Den hänskjutande domstolen vill emellertid få klarhet i huruvida det i ett låneavtal, mot bakgrund av artikel 3.1 och artikel 4 i direktiv 93/13, får föreskrivas undantag från kravet på att en formell underrättelse ska översändas innan ett låneavtal sägs upp i förtid. Vidare hyser nämnda domstol tvivel om skäligheten av ett avtalsvillkor som föreskriver att avtalet automatiskt sägs upp om en avbetalning är försenad med mer än 30 dagar, och detta bland annat mot bakgrund av de kriterier som följer av domen av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).

- 13 Den hänskjutande domstolen har i detta avseende, för det första, påpekat att det kan hävdas, till stöd för att ett sådant villkor är oskäligt, att det ger långivaren möjlighet att säga upp avtalet utan att iaktta en rimlig uppsägningstid och utan att ge låntagaren möjlighet att förklara sig beträffande sin bristande avtalsuppfyllelse. För avtalsvillkorets skälighet, talar det förhållandet att det, för att vara giltigt, tvärtom, måste vara uttryckligen och otvetydigt föreskrivet i låneavtalet, så att låntagaren är fullt medveten om sina skyldigheter. Även det faktum att låntagaren alltid har möjlighet att väcka talan vid domstol för att bestrida tillämpningen av avtalsvillkoret och få till stånd en påföljd för långivarens missbruk vid tillämpning av detta villkor, talar för att det inte föreligger någon oskälighet.
- 14 Vidare har den hänskjutande domstolen jämfört det villkor som är aktuellt i det nationella målet, och som gäller uppsägning i förtid av låneavtalet på grund av gäldenärens bristande uppfyllelse av sina förpliktelser under en begränsad period, med de kriterier som slogs fast i domen av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), inom ramen för bedömningen av huruvida detta villkor är oskäligt.
- 15 Vad gäller kriteriet att näringsidkarens möjlighet att säga upp hela lånet till betalning är beroende av att konsumenten inte fullgör en skyldighet som är av väsentlig betydelse för det aktuella avtalsförhållandet, anser den hänskjutande domstolen att det skulle kunna godtas att underlåtenhet från konsumentens sida att betala en månadsavbetalning innebär en underlåtelse från dennes sida att fullgöra en förpliktelse som är av väsentlig betydelse, eftersom konsumenten åtagit sig att ombesörja de avtalade månatliga avbetalningarna och detta åtagande var avgörande för långivarens åtagande.
- 16 Vad sedan beträffar det kriterium som ska ligga till grund för bedömningen av huruvida en försening med mer än 30 dagar vid avbetalningen av kapitalbelopp, ränta eller andra kostnader, såsom föreskrivs i det villkor som är aktuellt i det nationella målet, ska anses utgöra en tillräckligt allvarlig underlåtenhet att fullgöra en förpliktelse med hänsyn till lånets löptid och belopp, har den hänskjutande domstolen påpekat följande. Med hänsyn till att krediters löptid blir allt längre och att räntorna blir allt lägre, kan obetalda skuldbelopp vara relativt låga i förhållande till lånets löptid och belopp vid den tidpunkt då avtalets sägs upp i förtid. Det kan därför diskuteras om betalningsunderlåtenheten ska anses vara tillräckligt allvarlig. Enligt samma domstol bör större hänsyn tas till den allmänna jämvikten i avtalsförhållandet. Att i varje enskilt fall, med hänsyn till lånets löptid och belopp, fastställa huruvida underlåtelserna att uppfylla sina skyldigheter är tillräckligt allvarlig för att motivera att lånet omedelbart förfaller till betalning kan dessutom ge upphov till bristande jämlighet mellan konsumenterna.
- 17 Vad beträffar de kriterier som består i att pröva huruvida näringsidkarens möjlighet att säga upp låneavtalet i förtid avviker från de allmänna bestämmelser som är tillämpliga på området i avsaknad av särskilda avtalsbestämmelser, och huruvida det i nationell rätt föreskrivs lämpliga och effektiva medel som gör det möjligt för den konsument som omfattas av ett sådant villkor att avhjälpa följderna av att lånet förfaller till betalning, har den hänskjutande domstolen understrukit att det enligt tillämpliga allmänna rättsregler på området, i avsaknad av specifika bestämmelser i avtalet, krävs att det först skickas en formell underrättelse, innan avtalet kan sägas upp, samtidigt som parterna får göra undantag från detta krav. I sådant fall krävs det att en rimlig uppsägningstid iakttas. Eftersom det i det avtalsvillkor som är aktuellt i det nationella målet föreskrivs en uppsägningstid på 30 dagar, är den hänskjutande domstolen osäker på om denna frist är tillräcklig för att låntagaren ska kunna kontakta långivaren, förklara sig angående den påtalade betalningsunderlåtelserna och finna en lösning för att reglera den eller de obetalda skulderna. Den hänskjutande domstolen har emellertid påpekat att det i det avtal som är aktuellt i det nationella

målet föreskrivs en möjlighet för låntagaren att begära en ändring av förfallodagen som, i förekommande fall, gör det möjligt för låntagaren att förhindra en risk för utebliven betalning. Den hänskjutande domstolen vill dessutom få klarhet i huruvida de kriterier som anges i domen av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), är kumulativa eller alternativa och, för det fall de är kumulativa, huruvida det inte kan uteslutas att ett sådant villkor som det som är aktuellt i det nationella målet är oskäligt mot bakgrund av den relativa betydelsen av ett enda av dessa kriterier.

18 Mot denna bakgrund beslutade Cour de cassation (Frankrike) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

- ”1) Ska artiklarna 3.1 och 4 i [direktiv 93/13] tolkas så, att de, i avtal med konsumenter, utgör hinder för ett avtalsvillkor om att ingen formell underrättelse krävs, även om detta villkor anges klart och entydigt i avtalet?
- 2) Ska ... dom[en] av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14), tolkas så, att en försening på mer än 30 dagar med en enda avbetalning avseende kapital eller ränta kan utgöra ett tillräckligt grovt avtalsbrott mot bakgrund av lånets löptid och belopp och den övergripande balansen i avtalsförhållandena?
- 3) Ska artiklarna 3.1 och 4 i [direktiv 93/13] tolkas så, att de utgör hinder för ett avtalsvillkor som föreskriver att ett lån får sägas upp till förtida betalning i händelse av en försening med mer än 30 dagar när den nationella rätten, som föreskriver en formell underrättelse inför uppsägning till förtida betalning, tillåter att parterna avtalar om ett undantag från denna bestämmelse under förutsättning att en rimlig uppsägningstid föreskrivs i avtalet?
- 4) Ska de fyra kriterier som [EU-domstolen] fastställde i sin dom av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14)[, EU:C:2017:60]), för bedömningen av huruvida ett avtalsvillkor om uppsägning i förtid på grund av gäldenärens bristande avtalsuppfyllelse under en begränsad period anses vara kumulativa eller alternativa?
5. Om dessa kriterier ska anses vara kumulativa, kan det då anses att ett avtalsvillkor inte är oskäligt mot bakgrund av att det ena eller andra av dessa kriterier väger tyngre i förhållande till de övriga kriterierna?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Huruvida tolkningsfrågorna kan tas upp till prövning

19 I ett skriftligt yttrande till domstolen uppgav banken att ”[QE], den 17 juni 2021, det vill säga dagen efter [begäran om förhandsavgörande], betalade alla belopp han är skyldig [till banken]”. Till följd härav översände domstolens ordförande en begäran om upplysningar till den hänskjutande domstolen genom ett beslut av den 11 mars 2022. I denna begäran ombads nämnda domstol att bekräfta huruvida omständigheten ägde riktighet och, om så var fallet, ta ställning till hur denna omständighet påverkade tvisteföremålet i det nationella målet. Den hänskjutande domstolen ombads också att, för det fall den anser att det nationella målet numera saknar föremål, underrätta EU-domstolen om den önskade vidhålla sin begäran om förhandsavgörande och, i förekommande fall, ange skälen härför.

- 20 Den hänskjutande domstolen svarade att QE inte återkallat sitt överklagande, varför målet fortfarande är anhängigt vid den. Nämnda domstol angav vidare att ett svar på de frågor som ställts framstår som nödvändigt för att den ska kunna avgöra överklagandet.
- 21 Genom skrivelse av den 21 april 2022 anmodade domstolens kansli QE att, för det första, meddela om han avsåg att vidhålla sitt överklagande vid den hänskjutande domstolen och, för det andra, att yttra sig över bankens påstående att det nationella målet förlorat sitt föremål sedan han erlagt samtliga belopp som förfallit till betalning avseende det lån som var aktuellt i det nationella målet. Han ombads även att yttra sig över de rättsliga avgöranden som tidigare meddelats i mål mellan honom och banken.
- 22 QE bekräftade sin avsikt att vidhålla sitt överklagande och gjorde gällande att det nationella målet inte hade förlorat sitt föremål. Som skäl härför anförde han att om den hänskjutande domstolen skulle komma fram till att det avtalsvillkor som är aktuellt i det nationella målet är oskäligt skulle detta ge honom möjlighet att väcka talan med yrkande om återbetalning av felaktigt inbetalade belopp mot banken.
- 23 Domstolen erinrar härvid om att det enligt fast rättspraxis uteslutande ankommer på den nationella domstolen, vid vilken målet anhängiggjorts och vilken har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till EU-domstolen. Följaktligen är EU-domstolen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts avser tolkningen av unionsrätten (dom av den 7 april 2022, Avio Lucos, C-116/20, EU:C:2022:273, punkt 37).
- 24 Frågor om tolkningen av unionsrätten presumeras således vara relevanta. En begäran från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna, eller saken i det nationella målet, eller då frågeställningen är hypotetisk, eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (dom av den 7 april 2022, Avio Lucos, C-116/20, EU:C:2022:273, punkt 38).
- 25 Mot bakgrund av de uppgifter som lämnats av såväl den hänskjutande domstolen som av parterna i det nationella målet konstaterar domstolen att målet vid den nationella domstolen fortfarande är anhängigt. Vidare är det inte uppenbart att den frågeställningen som beskrivs i begäran om förhandsavgörande nu är hypotetisk, då det inte kan uteslutas att QE har ett intresse av att inom ramen för den tvisten få ett avgörande om huruvida det aktuella avtalsvillkoret är oskäligt.
- 26 De frågor som ställts av den hänskjutande domstolen kan således tas upp till sakprövning.

Prövning i sak

Den fjärde frågan

- 27 Den hänskjutande domstolen har ställt den fjärde frågan, som ska prövas först, för att få klarhet i huruvida domen av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), ska tolkas på så sätt att de kriterier som uppställs där för att bedöma huruvida ett avtalsvillkor är oskäligt, i den

mening som avses i artikel 3.1 i direktiv 93/13, bland annat avseende den obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet som detta villkor medför till nackdel för konsumenten, är kumulativa eller alternativa.

- 28 Ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling ska enligt artikel 3.1 i direktiv 93/13 anses vara oskäligt om det, i strid med kravet på god sed, medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.
- 29 I punkt 66 i domen av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), konstaterade domstolen i allt väsentligt att, för att avgöra huruvida ett avtalsvillkor medför en betydande obalans till nackdel för konsumenten den mening som avses i artikel 3.1 i direktiv 93/13, ska den nationella domstolen, bland annat, pröva huruvida näringsidkarens möjlighet att kräva återbetalning av hela lånet uppkommer på grund av att konsumenten har underlåtit att uppfylla en skyldighet som är av grundläggande betydelse i det aktuella avtalsförhållandet, huruvida denna möjlighet föreskrivs för det fall en sådan underlåtenhet anses tillräckligt allvarlig med hänsyn till lånets löptid och belopp, huruvida nämnda möjlighet strider mot tillämpliga rättsregler på området i avsaknad av särskilda avtalsbestämmelser och huruvida nationell rätt ger konsumenten lämpliga och effektiva medel, för att, när vederbörande är underkastad ett sådant avtalsvillkor, kunna avhjälpa följderna av att lånet på detta sätt förfaller till betalning.
- 30 Det ska inledningsvis påpekas att det inte framgår av denna punkt 66 att dessa kriterier för skälighetsbedömningen av ett avtalsvillkor om uppsägning till betalning i förtid, på grund av gäldenärens underlåtenhet att uppfylla sina skyldigheter under en begränsad period ska uppfattas som kumulativa eller alternativa.
- 31 Det ska vidare understrykas att adverbet ”bland annat” i punkt 66 i domen av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), antyder att dessa kriterier inte är uttömmande.
- 32 I punkt 67 första strecksatsen i domen av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), slog domstolen slutligen fast att artikel 3.1 och artikel 4 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att skälighetsprövningen av ett villkor i ett avtal som ingåtts mellan en näringsidkare och en konsument förutsätter att det fastställs om avtalsvillkoret medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten. Denna prövning ska göras med beaktande av alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks.
- 33 Om de kriterier som slogs fast i punkt 66 i domen av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), ansågs vara antingen kumulativa eller alternativa, skulle detta innebära att den nationella domstolens prövning begränsades.
- 34 I artikel 4.1 i direktiv 93/13 ges en synnerligen vid definition av de kriterier som gör det möjligt att utföra denna prövning genom att uttryckligen inbegripa ”alla omständigheter” i samband med att det aktuella avtalet ingicks (se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 mars 2012, Pereničová och Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, punkt 42). Bedömningen av huruvida ett avtalsvillkor är oskäligt ska således göras med avseende på samtliga omständigheter som vid den tidpunkt då det berörda avtalet ingicks kunde vara kända för näringsidkaren och som var ägnade att påverka det senare genomförandet av avtalet. Ett avtalsvillkor kan nämligen medföra en obalans mellan parterna som inte kommer till uttryck förrän under avtalets genomförande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 20 september 2017, Andriuc m.fl., C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 54).

35 Mot denna bakgrund ska den fjärde frågan besvaras enligt följande. Domen av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), ska tolkas på så sätt att de kriterier som uppställs där för att bedöma huruvida ett avtalsvillkor är oskäligt, i den mening som avses i artikel 3.1 i direktiv 93/13, bland annat avseende den obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet som detta villkor medför till nackdel för konsumenten, ska inte uppfattas som varken kumulativa eller alternativa. De ska i stället förstås så, att de utgör en del av alla omständigheter i samband med att det aktuella avtalet ingicks som den nationella domstolen ska pröva vid sin bedömning av huruvida ett avtalsvillkor är oskäligt, i den mening som avses i artikel 3.1 i direktiv 93/13.

Den femte frågan

36 Med hänsyn till svaret på den fjärde frågan saknas anledning att besvara den femte frågan, vilken ställts för det fall att kriterierna i punkt 66 i domen av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), skulle vara kumulativa.

Den andra frågan

37 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 3.1 och artikel 4 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att en försening med mer än 30 dagar vid en avbetalning av ett lån kan, med hänsyn till lånets löptid och belopp, i sig utgöra en tillräckligt allvarligt underlåtelse att uppfylla en skyldighet enligt låneavtalet, i den mening som avses i domen av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).

38 Det ska härvid erinras om att EU-domstolens behörighet på området omfattar, enligt fast rättspraxis, tolkningen av begreppet ”oskäligt avtalsvillkor” i artikel 3.1 i direktivet och i bilagan till detta samt de kriterier som den nationella domstolen får eller ska tillämpa när den prövar ett avtalsvillkor mot bestämmelserna i direktivet, varvid det ankommer på den nämnda domstolen att, med beaktande av dessa kriterier, mot bakgrund av de specifika omständigheterna i det aktuella fallet ta ställning till hur ett visst avtalsvillkor konkret ska kvalificeras. Härav följer att EU-domstolen ska begränsa sig till att upplysa den nationella domstolen om vilka omständigheter den ska beakta vid bedömningen av huruvida det aktuella villkoret är oskäligt (dom av den 26 januari 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 57 och där angiven rättspraxis).

39 Såsom framgår av punkt 66 i domen av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), beträffande en nationell domstols bedömning av huruvida ett villkor är oskäligt då det föreskriver möjlighet till uppsägning av ett avtal i förtid på grund av gäldenärens bristande uppfyllelse av sina skyldigheter under en begränsad period, ankommer det på nämnda domstol att, bland annat, pröva huruvida den underlåtenhet som läggs gäldenären till last, med hänsyn till lånets löptid och belopp, ska anses så allvarlig att den motiverar att låneavtalet sägs upp i förtid med följd att det utestående lånebeloppet omedelbart ska återbetalas.

40 Det är således inte uteslutet att en nationell domstol kan komma att dra slutsatsen att en försening på mer än 30 dagar med en enda avbetalning av kapitalbelopp, ränta eller andra kostnader utgör en tillräckligt allvarlig underlåtelse att uppfylla en skyldighet enligt avtalet.

- 41 Den andra frågan ska således besvaras enligt följande. Artikel 3.1 och artikel 4 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att en försening med mer än 30 dagar med en avbetalning av ett lån kan i princip, med hänsyn till lånets löptid och belopp, i sig utgöra en tillräckligt allvarligt underlåtelse att uppfylla en skyldighet enligt låneavtalet, i den mening som avses i domen av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).

Den första och den tredje frågan

- 42 Den hänskjutande domstolen har ställt den första och den tredje frågan för att få klarhet i huruvida artikel 3.1 och artikel 4 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att de utgör hinder för att parterna i ett låneavtal inför ett avtalsvillkor i vilket det uttryckligen och otvetydigt föreskrivs att låneavtalet kan sägas upp automatiskt om en avbetalning är försenad med mer än en viss tid.
- 43 Det framgår av artikel 3.1 i direktivet att ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling ska anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten (beslut av den 2 juli 2020, STING Reality, C-853/19, ej publicerat, EU:C:2020:522, punkt 52).
- 44 Det är således den omständigheten att ett villkor i ett avtal som ingåtts mellan en näringsidkare och en konsument inte har varit föremål för individuell förhandling som ligger till grund för möjligheten för en nationell domstol, vid vilken ett yrkande i detta avseende har framställts, att pröva huruvida ett sådant villkor är oskäligt i enlighet med de uppgifter som åligger denna domstol enligt bestämmelserna i direktiv 93/13 (se, för ett liknande resonemang, beslut av den 2 juli 2020, STING Reality, C-853/19, ej publicerat, EU:C:2020:522, punkt 54).
- 45 Enbart den omständigheten att ett villkor innehåller en uttrycklig och otvetydig skyldighet medför däremot inte att villkoret kan undgå en prövning av huruvida det är oskäligt mot bakgrund av artikel 3.1 i direktivet, med förbehåll för tillämpning av artikel 4.2 i samma direktiv.
- 46 Enligt artikel 4.2 i direktivet ska nämligen bedömningen av avtalsvilkors oskälighet inte avse vare sig beskrivningen av avtalets huvudföremål eller, å ena sidan, förhållandet mellan pris och ersättning och, å andra sidan, sålda tjänster eller varor; under förutsättning att avtalsvilkoren är klart och begripligt formulerade (dom av den 3 oktober 2019, Kiss och CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, punkt 31).
- 47 Domstolen har i detta avseende slagit fast att avtalsvillkor som omfattas av begreppet "avtalets huvudföremål", i den mening som avses i nämnda bestämmelse, ska förstås som de villkor som fastställer de huvudsakliga prestationerna i detta avtal och som, som sådana, kännetecknar avtalet. De villkor som är av underordnad betydelse i förhållande till dem som utgör själva kärnan i avtalsförhållandet kan däremot inte anses omfattas av detta begrepp (dom av den 3 oktober 2019, Kiss och CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, punkt 32).
- 48 För fullständighetens skull, ska det tilläggas att det villkor som är i fråga i det nationella målet inte verkar omfattas av begreppet "avtalets huvudföremål", i den mening som avses i artikel 4.2 i direktiv 93/13, något som det ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera.
- 49 För att få klarhet i huruvida ett villkor som ger näringsidkaren en möjlighet att bestämma att hela lånet förfaller till betalning skapar en "betydande obalans", till konsumentens nackdel, mellan parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet, ska den nationella domstolen, såsom påpekats i punkt 35 ovan, pröva samtliga omständigheter i samband med att det aktuella avtalet

ingicks. Detta gäller även när denna möjlighet avviker från de allmänna rättsregler som är tillämpliga på området i avsaknad av särskilda avtalsbestämmelser. Det är med hjälp av en sådan jämförande analys som den nationella domstolen kan avgöra huruvida, och i så fall i vilken grad, avtalet i rättsligt hänseende försätter konsumenten i ett sämre läge än vad som följer av gällande nationell rätt (dom av den 26 januari 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 59).

- 50 I detta sammanhang ska den nationella domstolen även pröva huruvida en näringsidkare som handlar lojalt och rättvist gentemot konsumenten rimligen kunde förvänta sig att konsumenten skulle godta ett sådant avtalsvillkor efter en individuell förhandling (dom av den 14 mars 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 69).
- 51 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första och den tredje frågan besvaras enligt följande. Artikel 3.1 och artikel 4 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att de – med förbehåll för tillämpning av artikel 4.2 i samma direktiv – utgör hinder för att parterna i ett låneavtal inför ett avtalsvillkor i vilket det uttryckligen och otvetydigt föreskrivs att låneavtalet kan sägas upp automatiskt om en avbetalning är försenad med mer än en viss tid. Detta gäller i den mån avtalsvillkoret inte varit föremål för individuell förhandling och medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.

Rättegångskostnader

- 52 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (nionde avdelningen) följande:

1) Domen av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), ska tolkas på så sätt att de kriterier som uppställs där för att bedöma huruvida ett avtalsvillkor är oskäligt, i den mening som avses i artikel 3.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal, bland annat avseende den obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet som detta villkor medför till nackdel för konsumenten, ska inte uppfattas som varken kumulativa eller alternativa. De ska i stället förstås så, att de utgör en del av alla omständigheter i samband med att det aktuella avtalet ingicks som den nationella domstolen ska pröva vid sin bedömning av huruvida ett avtalsvillkor är oskäligt, i den mening som avses i artikel 3.1 i direktiv 93/13.

2) Artikel 3.1 och artikel 4 i direktiv 93/13

ska tolkas på följande sätt:

En försening med mer än 30 dagar med en avbetalning av ett lån kan i princip, med hänsyn till lånets löptid och belopp, i sig utgöra en tillräckligt allvarlig underlåtelse att uppfylla en skyldighet enligt låneavtalet, i den mening som avses i domen av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).

3) Artikel 3.1 och artikel 4 i direktiv 93/13

ska tolkas på följande sätt:

Med förbehåll för tillämpning av artikel 4.2 i samma direktiv, utgör de förstnämnda artiklarna hinder för att parterna i ett låneavtal inför ett avtalsvillkor i vilket det uttryckligen och otvetydigt föreskrivs att låneavtalet kan sägas upp automatiskt om en avbetalning är försenad med mer än en viss tid. Detta gäller i den mån avtalsvillkoret inte varit föremål för individuell förhandling och medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.

Underskrifter